

КРЕДИТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ: СУТНІСТЬ ТА ПРИНЦИПИ

У статті наведено результати дослідження теоретичних засад кредиту та кредитного забезпечення підприємств з метою уточнення їх взаємозв'язку та взаємозалежності. Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та генетичні методи пізнання економічних явищ та процесів, що дозволяє вивчати сутність кредиту та кредитного забезпечення підприємств, аналізуючи їх основу, походження та становлення. Запропоновано розглядати сутність кредитного забезпечення підприємств як наявність необхідного обсягу кредитних ресурсів для ефективного функціонування підприємств. Виділено загальні та специфічні принципи кредитного забезпечення підприємств.

Ключові слова: кредит, кредитне забезпечення підприємств, принцип диференційованого підходу, довіри, винагороди, достатності, своєчасності.

В статье приведены результаты исследования теоретических основ кредита и кредитного обеспечения предприятий с целью уточнения их взаимосвязи и взаимозависимости. Методологической основой исследования являются общенаучные и генетические методы познания экономических явлений и процессов, что позволяет изучать сущность кредита и кредитного обеспечения предприятий, анализируя их основу, происхождение и становление. Предложено рассматривать сущность кредитного обеспечения предприятий как наличие необходимого объема кредитных ресурсов для эффективного функционирования предприятий. Выделено общие и специфические принципы кредитного обеспечения предприятий.

Ключевые слова: кредит, кредитное обеспечение предприятий, принцип дифференцированного подхода, доверия, вознаграждения, достаточности, своевременности.

The papers research theoretical groundwork of credit and enterprises' credit backing with aim to specify their intercommunication and interdependence. To achieve the aim author uses general scientific and genetic methods of economic phenomenon and process perception, which enable to research essence of credit and enterprises' credit backing analyzing their foundations, descent and formation. There is proposed to consider enterprises' credit backing essence as credit resources availability for enterprises' effective functioning. The treatise of general and specific principles are proposed.

Key words: credit, enterprises' credit backing, principle of differentiation, trust, reward, adequacy, timeliness.

Чергова фінансова криза у світовому та вітчизняному вимірі вкотре підтверджує потребу одночасного і пропорційного розвитку реального сектору виробництва та сфери фінансів. Відновлення стабільності національної економіки на сучасному етапі значною мірою залежить від забезпечення виробничо-господарської діяльності підприємств фінансовими ресурсами. У разі недостатності власних фінансових ресурсів суттєву роль у фінансуванні суб'єктів господарювання відіграє кредит, що вимагає формування належного рівня кредитного забезпечення підприємств.

Потреба у кредитному забезпеченні, його значущість для функціонування економіки зумовлена перебігом процесів як у сфері виробництва, так і у сфері реалізації товарів і послуг. Необхідність самого ж кредиту спричинена характером обігу та кругообігу капіталу суб'єктів господарювання, зокрема наявністю часового лагу між виникненням виробничих витрат і надходженням грошових коштів від реалізації продукції. Роль кредиту та значимість кредитного забезпечення є практично вирішальною у функціонуванні підприємств з довготривалими і сезонними процесами виробництва і реалізації продукції.

Однак створення дієвої системи кредитного забезпечення підприємств за сучасних умов вимагає більш глибокого розуміння його теоретичних засад, сутності та принципів.

Проблематика кредитного забезпечення підприємств охоплена колом наукових праць таких провідних учених як В.М. Алексійчук, О.Є. Гудзь, М.Я. Дем'яненко, П.Т. Саблук, М.Й. Малік, А.С. Кудінов. Значна частина їх робіт присвячена організаційним заходам та практичним аспектам щодо покращення стану кредитного забезпечення підприємств, однак узгодженості та єдиного підходу до самого його розуміння наразі бракує. Більше того, дискусійним залишається питання щодо сутності та ролі самого кредиту, дослідженню якого присвячені наукові праці провідних вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема таких як С.В. Мочерний, О.С. Філімоненков, В.М. Федоренко, Л.А. Дробозина, О.І. Лаврушин, В.А. Москвін, І.А. Ніконова, Н.Ф. Самсонов, І. Бернар, Дж.К. Варн Хорн, П.С. Роуз.

При цьому, більшість науковців наголошує на тому, що кредит має багатовекторний вплив на економіку. З одного боку, він сприяє перерозподілу створеної вартості, концентрації та централізації капіталу, пришвидшенню його обігу та перетоку, а в результаті – зрівноваженню структури господарства. З іншого ж – оновленню основних і поповненню оборотних засобів, підвищенню виробничого потенціалу, а тим більш, ефективності його використання, інтенсифікації виробничого процесу, впровадженню інновацій, а отже, покращенню результатів господарської діяльності [2; 6; 7; 11; 13; 14; 20; 21; 22]. Усе зазначене є основою для розвитку економіки та підвищення добробуту громадян. Отже, кредит відіграє високу економічну та соціальну роль, що вимагає підвищення рівня кредитного забезпечення підприємств.

У той же час варто відзначити і наявність абсолютно протилежної точки зору. Окремі джерела наводять обґрунтування того, що кредит є ознакою бідності та виникає в результаті відсутності майна, через платність погіршує фінансовий стан і загрожує банкрутством позичальнику, загострює соціальну нерівномірність та посилює бідність – загалом руйнує економіку [18]. У контексті такого підходу, збільшення кредитного забезпечення перетворюється на тягар для підприємства та стає небезпечним.

Наявність суперечливих поглядів спричиняє потребу більш ретельного розгляду взаємозв'язку кредиту та кредитного забезпечення підприємств для розуміння специфіки їх практичного прояву та ролі у функціонуванні підприємств. Тож, метою даної роботи є розширення сутності та принципів кредитного забезпечення підприємств відповідно до взаємозалежності та підпорядкованості кредиту.

Аналіз наукових джерел підтверджує суперечливість та неоднозначність трактувань суті кредиту, що свідчить про неповноту розкриття такої багатогранної та різнопланової категорії. Зазвичай вчені пояснюють кредит як сукупність відносин;

позичковий капітал або його рух; позику, борг або надання у борг певних цінностей, угоду чи зобов'язання з цього приводу; фінансову послугу чи актив, а також форму фінансування. Кожен із цих підходів хоч і є цілком обґрунтованим, але відображає лише окремі аспекти, не охоплюючи усієї багатомірності кредиту. Враховуючи зазначене, найбільш прийнятним для повноти розкриття сутності кредиту, а через неї і сутності кредитного забезпечення вважаємо підхід, який базується на поєднанні розгляду походження, структури й основи певного економічного явища чи процесу, що відповідає генетичному методу наукового пізнання [10, с. 328]. Риси такого методологічного підходу притаманні науковим дослідженням як вітчизняних, так і зарубіжних вчених різних періодів [3; 13; 17-19; 25].

Трактування сутності кредитного забезпечення підприємств зазвичай наводиться одночасно з визначенням кредиту чи кредитування. Так, В.М. Алексійчук практично ототожнює кредитне забезпечення із кредитуванням, хоча й зазначає, що перше враховує ще й створення умов для одержання кредиту [2, с. 71]. Вважаємо такий підхід недостатньою мірою структурований, адже якщо кредитування відображає процес, кредит – явище, то кредитне забезпечення, швидше за все, має характеризувати стан підприємств у результаті прояву явища (кредиту) і дії процесу (кредитування), або принаймні, дії щодо досягнення даного стану. Опонує таке трактування і О.Є. Гудзь, на думку якої, «кредитування, як процес надання кредитів, є складовою кредитного забезпечення» [7, с. 335]. При цьому вчена подає власне бачення кредитного забезпечення, як «системи фінансових відносин, яка включає заходи щодо здійснення безпосередніх відносин банківських та позабанківських кредиторів з позичальниками з приводу організованих і неорганізованих форм одержання кредитів та їх повернення» та стверджує далі: «кредитне забезпечення реалізується через кредитний механізм» [7, с. 335]. Таке тлумачення є значно змістовнішим, ніж попереднє, однак видається трохи переобтяженим відносинами та дуже близьким до поширених визначень системи чи механізму. У той же час, його суттєвою перевагою є врахування різних інституційних кредиторів, тоді як у багатьох джерелах трапляється ототожнення кредитного забезпечення виключно з банківським кредитуванням та його державною підтримкою.

Однак наведені підходи видаються віддаленими від розуміння терміну «забезпечення» самого по собі. Наведемо найбільш поширені з них: «постачання чогось у достатній кількості; задоволення у якихось потребах; надання достатніх матеріальних засобів до існування» [5, с. 187], «створення всіх необхідних умов для здійснення чогось; те, що є запорукою збереження, виконання чогось; відсутність матеріальної потреби; достаток» [16, с. 529]. Отже, основою (як найглибшою та невід'ємною частиною сутності) будь-якого, в тому числі, й

кредитного забезпечення, є матеріальна цінність, необхідність та достатність. Матеріальною цінністю, у даному випадку, є позикова вартість у грошовій або уречевленій формі, що зазвичай трактується як кредит.

Таким чином, кредитне забезпечення підприємств за своєю сутністю походить безпосередньо від кредиту через трансформацію «явище – процес – стан, або досягнення стану», відповідно «кредит – кредитування – кредитне забезпечення або забезпеченість». При цьому, уточнення вимагає трактування не лише кредитного забезпечення, а й самого кредиту.

Етимологічне походження кредиту можна представити таким логічним ланцюжком: латинною *credo – credere – creditum*, тобто віра – вірити або довірятися – позика чи борг [8, с. 103; 23, с. 212; 24, с. 435]. Як бачимо, основою основ є людські відносини, довіра між тим, хто надає та тим, хто отримує певну цінність чи благо. В окреслені рамки потрапляє і твердження І. Бернара про те, що кредит є, в першу чергу, актом довіри, який відображає обмін віддаленими у часі платежами; а також майно чи засоби платежу передані в обмін на обіцянку їх повернення чи компенсації [17, с. 496]. Мається на увазі непохитна віра в отримання еквівалента наданої цінності та у «правила гри», що його гарантують. Однак важко повірити у виключно етичну основу такої довіри економічних суб'єктів один до одного. Тим більш, враховуючи зародження кредиту у сфері торгівлі, під час зміни форми вартості з товарної на грошову, а також бурхливий розвиток лихварства у докапіталістичних формаціях. Очевидно, що підґрунтям віри був матеріально-фінансовий стан і ділова репутація позичальника. Високою була і плата за довіру – зберіглися свідчення того, що у Стародавньому Римі, Єгипті та Європі часів феодалізму лихварський відсоток становив 50-100 %, а подекуди сягав аж до 150 % [10, с. 93].

Таким чином, походження кредиту відображає певні відносини між суб'єктами і, в першу чергу, їх довіру одне-одному. А враховуючи прояв зазначених відносин у матеріальній, а не духовній сфері, специфічними є їх передумови та наслідки – аналіз матеріально-фінансового стану і ділової репутації та сплата винагорода.

У наведеному твердженні І. Бернара варто також акцентувати значущість можливості надання майна та повернення еквівалента наданої вартості. Це підтверджує припустимість зміни форми позикового капіталу в рамках однієї кредитної угоди, зміни його споживної вартості при збереженні самої вартості. Тож маємо антитезу до результатів наукових досліджень таких вчених, як Л. Рябініна, В.Т. Сусіденко, П.М. Макаренко, які наголошують на виключно грошовій формі кредиту. Близькими до них є погляди О.С. Філімоненка та групи науковців під керівництвом професора Н.Ф. Самсонова, які при визначенні сутності кредиту відзначають, що це

тимчасово передані за певну плату грошові кошти [20, с. 53; 22, с. 237]. Однак вже при розгляді форм і видів кредиту в обох джерелах охоплено комерційний та споживчий кредити, за яких форма позикового капіталу є товарною [20, с. 61; 22, с. 239]. У той же час, більшість дослідників сутності кредиту наголошують на тому, що позичена вартість може набувати як грошової, так і товарної форми [4; 7-11; 19; 23].

Тож, проблема визначення форми позикової вартості посідає вагомим місце у наукових дискусіях дослідників сутності кредиту. Тим більш, враховуючи те, що позикова вартість є одним із визначальних елементів структури кредиту, поруч із його суб'єктами – кредитором і позичальником. У межах даного дослідження притримуємося точки зору В.М. Алексійчука [2] про те, що вид носія позикової вартості не є вирішальним у кредитних відносинах. Вважаємо, що обов'язковою умовою кредиту є тимчасове передавання певної вартості, яка за різних умов може мати різну споживну вартість, але зберігати свою вартість. Будь яка форма позикового капіталу матиме вартісний вираз і грошовий еквівалент, який повинен зберегтися під час використання кредиту. Більш того, має створюватися додаткова, або принаймні необхідна вартість, частина якої у формі позикового відсотку передається кредиторю як винагорода за виявлену довіру і тимчасово надані ресурси. Тобто, позичальник може звернутися до кредитора з приводу надання у тимчасове користування певного товару або визначеної суми грошових коштів; останній, аналізуючи фінансово-майновий стан і ділову репутацію першого, може прийняти позитивне рішення та на певних умовах задовольнити потребу як у грошових коштах, так і у товарі.

Вагому роль у науковій літературі приділено розгляду основи кредиту. Однак і в цьому немає остаточної згоди навіть відносно розуміння значення самого терміну «основа» в його економічному сенсі. Почасти мають на увазі те, на чому зароджуються та розвиваються кредитні відносини, тобто обіг і кругообіг капіталу. Однак такий підхід ґрунтується на причинно-наслідкових зв'язках, підміняючи основу передумовами, а не розкриває визначальні підвалини, основоположні аспекти кредиту, його відмінності від близьких категорій. З іншого боку, основою кредиту вважають «правила гри» у даній сфері: принципи, закони, організаційні та регуляторні аспекти, а подекуди й методи надання та погашення кредиту, порядок сплати відсотків [14; 15; 23; 24]. Певно, що такий погляд має більш поверхневий характер, охоплюючи умови кредиту, тоді як тлумачення самого слова «основа» передбачає фундаментальне, базове, ґрунтовне, визначальне, таке, що є засадою [5].

З цього приводу вважаємо найбільш відповідним підхід, використаний у дослідженнях Лаврушина та Москвіна. Обидва ці науковці наголошують на тому, що основою кредиту є найбільш глибока частина його сутності, те, чим вона визначається

[3, с. 164; 13, с. 24]. Додамо ще те, чим суттєво відрізняється від близьких категорій, зокрема фінанси або гроші, та суміжних понять – позика, борг, відстрочка платежу, зобов'язання. Тож, в першу чергу, визначальними є позикова вартість та її рух. Надалі, умови руху позикової вартості. Тут специфічними будуть поворотність та платність кредиту. При цьому, поворотність передбачає збереження власника, позичальник лише тимчасово користується отриманими кредитними ресурсами – це суттєво відрізняє кредит від близьких категорій. Однак, позика і борг теж є поворотними. У даному разі, розмежування здійснюється на засадах сплати винагороди за користування, що зафіксовано у ряді наукових праць і нормативно-правових актів, зокрема в Законі України «Про оподаткування прибутку підприємств» та Цивільному кодексі України. Зокрема, згідно з останнім, відмінність між позикою і кредитом полягає у тому, що перша припускає передавання у тимчасове користування на безоплатній основі, тоді як кредит передбачає платність. Платність зумовлена тим, що завдяки кредиту тимчасово вільна вартість (при чому, не лише грошові кошти, а будь-яка її форма) перетворюється на позикову вартість, стає позиковим капіталом, що сприяє створенню додаткової вартості, частина якої теж повертається кредитору як сплачені відсотки.

Варто також відзначити присутність в економічній літературі та нормативно-правових актах значної кількості таких визначень кредиту: позика, борг, грошові кошти або майно передані у позику, боргові цінні папери, зобов'язання по рахунках, відстрочка платежу; або ж угода щодо одного з перелічених приводів; або ж саме по собі передавання грошових коштів у позику [1, с. 117; 4, с. 301-335; 8, с. 103; 12, с. 323-333; 15, с. 199-207; 24, с. 453]. Такий підхід є суто прикладним і відображає практичну діяльність щодо кредиту. Він може бути досить вживаним серед кредитних менеджерів, але не дуже доречним у наукових дослідженнях у зв'язку з суттєвим звужуванням теоретико-методологічних засад визначення сутності кредиту. Ототожнення ж кредиту із його наданням, тобто кредитуванням, відображає змішування явища і процесу, а то й взагалі їх взаємозаміну, що суперечить сенсу.

У той же час, низка наукових праць трактує кредит, у першу чергу, як економічні відносини між кредитором і позичальником [22, с. 238; 11, с. 13]. У даному випадку, кредит як об'єкт наукових досліджень та економічна категорія, охоплює, водночас, сутність, походження та прояви.

У контексті зазначеного, видається дуже слушним підхід Орлюка, де кредит трактується у різних його проявах: як економічна категорія, як фінансова послуга, як суспільне явище та у широковживаному значенні. Саме такий підхід вважаємо найбільш прийнятно аби розкрити у повній мірі сутність багатоаспектного та різнопланового явища.

Узагальнюючи провідні в економічній науці трактування сутності кредиту, однак, не претендуючи на фундаментальність дослідження, зробимо спробу уточнити визначення сутності даної категорії у різних її аспектах. Як економічна категорія, кредит – це система економічних відносин між юридичними або фізичними особами, державами, муніципалітетами з приводу перерозподілу позикової вартості на основі тимчасового користування, своєчасного повернення та сплати винагороди. Як фінансова послуга, кредит відображає надання кредитором зафіксованої суми грошових коштів, певних товарів або зобов'язань чи прав щодо них (що в сукупності є кредитними ресурсами) на визначений строк і за обумовлену плату боржнику; зазвичай, у результаті взаємодовіри, в економічному її сенсі та з укладанням відповідної угоди.

Таким чином, за умов трактування кредиту як економічної категорії, кредитне забезпечення підприємств є значно вужчим поняттям, що лежить у її межах. У прикладному аспекті, кредитне забезпечення є проявом кредиту, як економічного явища, та практично відображає сукупність економічних відносин щодо позикової вартості. Натомість, при трактуванні кредиту як фінансової послуги, він перетворюється на основу кредитного забезпечення підприємств, джерелом якого є різні види зазначеної послуги.

Підсумовуючи зазначене, спробуємо визначити кредитне забезпечення підприємств, як наявність (або, принаймні, доступність) такого обсягу необхідних кредитних ресурсів, що є достатнім для функціонування підприємства, ефективного ведення його виробничо-господарської діяльності та збереження стабільного фінансового стану.

Як результат вищезазначеного щодо сутності кредиту та кредитного забезпечення підприємств, можна виділити їх принципи: тимчасового користування, своєчасного повернення, цільового та ефективного використання, диференційованого підходу, довіри та винагороди, достатності, доступності та своєчасності.

Такий підхід є досить близьким, хоча й трохи ширшим за ті, що пропонуються у більшості сучасних джерел, де зазвичай виділяють такі принципи: поверненість, строковість, платність, забезпеченість, цільовий характер. Лише вузьке коло авторів наголошує на диференційованому характері [21, с. 338], хоча у практичній діяльності він відіграє дуже суттєву роль. Натомість поверненість і строковість почасти дублюють одне й те ж. Зокрема, група авторів на чолі з професором Л.А. Дробозіною трактують поверненість як необхідність своєчасного повернення отриманих ресурсів, а строковість – необхідність повернення у чітко визначений строк [21, с. 335]. Рідко хто підтримує переконання І.А. Ніконової з приводу поверненості, як відображення необхідності повернути вартість засобів, а також строковості, як визначення періоду часу, на який надаються кредитні ресурси [14, с. 68]. Забезпеченість, як наявність майнової застави, гарантії чи

поруцительства, взагалі вважається сучасними авторами першочерговим принципом для абсолютної більшості кредитних операцій за наявної кон'юнктури. Хоча, близько сто двадцяти років тому майнове забезпечення вимагалось лише при іпотечному та ломбардному кредиті [25, с. 616].

Таким чином, запропоновано розуміти принцип цільового та ефективного використання як такий, що передбачає надання кредитних ресурсів на конкретну мету, на фінансування визначеного об'єкту (оновлення основного чи поповнення обігового капіталу, реалізація бізнес-проекту, впровадження інновацій) та отримання від цього позитивного економічного ефекту. При цьому мається на увазі, що повернення та сплата здійснюються за рахунок того ж таки результату. Саме ефективність економічної діяльності позичальника має бути запорукою своєчасності та повноти сплати, а не можливість реалізації заставного майна. Застава, гарантія чи порука мають бути лише доповненням – основний акцент слід зміщувати на ефективність господарської діяльності позичальника та ефективність використання ним залучених кредитних ресурсів. Звідси впливає і принцип винагороди і довіри.

Ефективне ведення господарської діяльності має на увазі отримання позитивного фінансового результату, а ефективне використання кредитних ресурсів, у свою чергу, – збільшення фінансового результату діяльності (порівняно з тим, що був би отриманий без зазначених ресурсів). Таким чином, позикова вартість у процесі її руху між кредитором і позичальником та використання останнім створює додаткову вартість, частина якої повертається її власнику у формі відсотків.

У той же час, як було проаналізовано вище, за походженням і за сутністю кредит має базуватися на довірі між кредитором і позичальником. Однак, на довірі у виключно економічному її сенсі, а у, жодному разі, не на особистих симпатіях і уподобаннях кредитного експерта. У даному контексті, під економічним сенсом довіри маємо на увазі такі відносини між суб'єктами, що породжують впевненість у дотриманні загально-економічних законів і принципів, домовленостей сторін ділової оборудки, а також виконанні фінансових зобов'язань. Формується така довіра у рамках ділового партнерства та базується на стабільному фінансовому стані, ефективній господарській діяльності, якісному менеджменті, бездоганній діловій репутації. Повертаючись до ролі забезпечення, зазначимо, що застава, гарантія чи порука можуть створити лише додаткову довіру, тобто підвищити надійність боржника перед кредитором. Однак, основоположними мають бути ефективність господарювання загалом, та використання кредитних ресурсів, зокрема, раціональність та оптимальність їх залучення. Отже, під час кредитування левову частку уваги слід звертати на аналіз кредитоспроможності позичальника, а не вартості та ліквідності заставного майна. Особливо ретельним цей

процес має бути у відносинах із підприємствами, діяльність яких має ознаки ризиковості, довготривалості, сезонності та циклічності виробництва і реалізації продукції. У такому випадку, аналіз кредитоспроможності повинен базуватися більшою мірою на передумовах і результатах виробничо-господарської діяльності, ніж на кінцевих фінансових показниках.

З цього ж впливає і принцип диференційованого підходу, тобто урахування кредитором індивідуальних особливостей позичальників у рамках кредитних відносин. Таке урахування може проявлятися під час проведення кредитного аналізу, визначення суми та методу кредитування, розміру і нарахування відсотків, узгодження порядку погашення заборгованості, а також вимог щодо застави.

Принцип тимчасового користування розуміємо як такий, що передбачає збереження права власності на позикову вартість, незалежно від її форми, за кредитором. Тоді як позичальник використовує кредитні ресурси лише протягом чітко визначеного періоду – тимчасово. Принцип своєчасного повернення теж пов'язаний зі строками, однак у даному випадку визначається конкретний момент повернення заборгованості. Обидва ці принципи є досить близькими, адже передбачають обмеження користування ресурсами у часі та у власності. Відмінність між ними полягає лише у моментній чи інтервальній констатації часу. Перший обумовлює строк, тоді як другий – фіксує дату.

Окрім вищезазначених, можна виділити специфічні принципи, що притаманні виключно кредитному забезпеченню підприємств:

- достатність – отримання такої суми кредитних ресурсів, яка найбільш оптимально забезпечить ефективність функціонування підприємства;
- доступність – отримання кредитних ресурсів на таких умовах, коли інтереси кредитора і позичальника взаємоузгоджуються найбільшою мірою;
- своєчасність – отримання кредитних ресурсів у період найбільш гострої потреби.

Таким чином, в результаті проведеного дослідження можемо зробити такі висновки:

Сутність кредиту доцільно розглядати у двох аспектах: як економічну категорію та фінансову послугу. У першому випадку, кредит – це система економічних відносин між юридичними або фізичними особами, державами, муніципалітетами з приводу перерозподілу позикової вартості на основі тимчасового користування, своєчасного повернення та сплати винагороди. При цьому поняття кредитного забезпечення підприємств є підпорядкованим кредиту та перебуває у його межах.

Як фінансова послуга, кредит відображає надання кредитором зафіксованої суми грошових коштів, певних товарів або зобов'язань чи прав щодо них на визначений строк і за умовлену плату боржнику; зазвичай, у результаті взаємодовіри, в економічному її сенсі та з укладанням відповідної угоди. У такому випадку, кредит є

складовою кредитного забезпечення підприємств, основою та джерелом його формування.

Висвітлення сутності кредиту є основою для тлумачення кредитного забезпечення підприємств як наявності (або, принаймні, доступності) такого обсягу необхідних кредитних ресурсів, що є достатнім для функціонування підприємств, ефективного ведення їх виробничо-господарської діяльності та збереження стабільного фінансового стану. Кредитному забезпеченню підприємств притаманні усі принципи кредиту (тимчасового користування, своєчасного повернення, цільового та ефективного використання, диференційованого підходу, довіри та винагороди) і такі специфічні, як достатність, доступність, своєчасність.

Сучасний стан виробничого сектору економіки України вимагає підвищення рівня кредитного

забезпечення підприємств. При цьому від правильного визначення принципів і механізмів кредитного забезпечення підприємств залежатиме ефективність їх функціонування у довгостроковій перспективі. Однак суттєвою перешкодою є високий рівень кредитного ризику, як системного, так і індивідуального. Зазначене, у свою чергу, потребує удосконалення системи кредитного аналізу й оцінки кредитоспроможності потенційних позичальників, а також відбору найбільш раціональних методів та інструментів кредитного забезпечення, з урахуванням особливостей виробничо-господарської діяльності підприємств. Окреслене коло завдань є основою для подальших наукових пошуків і розробок авторів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексєєнко Л.М. Економічний словник: банківська справа, фондовий ринок (українсько-англійський тлумачний словник) / Л.М. Алексєєнко, В.М. Олексієнко, А.І. Юркевич. – Тернопіль: Економічна думка, 2000. – 591 с.
2. Алексійчук В.М. Необхідність спеціалізації кредитного забезпечення // Фінанси в період реформування агропромислового виробництва / Дем'яненко М.Я., Алексійчук В.М., Борщ А.Г. та ін.; за ред. М.Я. Дем'яненка. – К.: ІАЕ УААН, 2002. – 645 с.
3. Банковское дело: учебное пособие / Ред. О.И. Лаврушин. – М.: ЭКОС, 1992. – 431 с.
4. Варн Хорн Дж.К. Основы управления финансами: Пер. с англ. / Дж.К. Варн Хорн. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 325 с. – (Серия по бухгалтерскому учету и аудиту UNCTC).
5. Великий тлумачний словник української мови / Упоряд. Т.В. Ковальова; Худож.-оформлювач Б.П. Бублик. – Харків: Фоліо, 2005. – 767 с.
6. Влада. Банки. Бізнес: Політекономія взаємодії і розвитку: Наукова монографія / За ред. С.К. Реверчука. – К.: Атіка, 2002. – 320 с.
7. Гудзь О.С. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: Монографія. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 578 с.
8. Доунс Дж., Гудман Дж. Эллиот. Финансово-инвестиционный словарь / Пер. 4-го перераб. и доп. англ. изд. – М.: ИНФРА-М, 1997. – XXII, 586 с.
9. Економічний енциклопедичний словник: у 2-х т. Т. 1.: А-Н / С.В. Мочерний. – Львів: Світ, 2005. – 616 с.
10. Економічний енциклопедичний словник: у 2-х т. Т. 2.: О-Я / С.В. Мочерний. – Львів: Світ, 2006. – 568 с.
11. Малік М.Й., Кудінов А.С. Кредитне обслуговування сільськогосподарських кооперативів: Монографія. – К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – 166 с.
12. Миддлтон Д. Бухгалтерский учет и принятие финансовых решений / Пер. с англ.; под ред. И.И. Елисейевой. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997. – 408 с.
13. Москвин В.А. Кредитование инвестиционных проектов: Рекомендации для предприятий и коммерческих банков / В.А. Москвин. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 240 с.
14. Никонова И.А. Финансирование бизнеса / И.А. Никонова. – М.: Альпина Паблишер, 2003. – 197 с.
15. Роуз П.С. Банковский менеджмент: Пер. с англ. – М.: Дело, 1997. – 768 с.
16. Словарь русского языка: В 4-х т. Т. 2. К-О / АН СССР, Ин-т рус. яз.; под ред. А.П. Евгеньевой. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Русский язык, 1983. – 736 с.
17. Толковый экономический и финансовый словарь: французская, русская, английская, немецкая, испанская терминология: В 2-х т. Т. 1: А-Г / И. Бернар, Ж-К Колли. – М.: Международные отношения, 1997. – 783 с.
18. Федоренко В.М. Денежное обращение и кредит капиталистических стран: Учебник для вузов / В.М. Федоренко. – К.: Вища школа, 1982. – 312 с.
19. Финансово-кредитный словарь. Т. 2.: К-П / ред. В.Ф. Гарбузов. – М.: Финансы и статистика, 1986. – 511 с.
20. Финансовый менеджмент: Учебник для вузов / Н.Ф. Самсонов, Н.П. Баранникова, А.А. Володин и др.; под ред. Н.Ф. Самсонова. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 2000. – 495 с.
21. Финансы. Денежное обращение. Кредит: Учебник для вузов / Л.А. Дробозина, Л.П. Окунева, Л.Д. Андросова и др.; под ред. Л.А. Дробозиной. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1999. – 479 с.
22. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: Навч. посібник для вузів / О.С. Філімоненков. – К.: Кондор, 2005. – 400 с.
23. Фінансова енциклопедія / Ред. О.П. Орлюк – К.: Юрінком Інтер, 2008 – 472 с.
24. Фінансово-економічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк – К.: Знання, 2007. – 1072 с.
25. Энциклопедический словарь. Т. 32 / Ф.А. Брокгауз, И.А. Ефрон; ред. И.Е. Андреевский. – СПб.: АО «Изд. дело», 1891. – 780 с.

Рецензенти: Семенов В.Ф., д.е.н., професор;
Негудихата К.Л., к.е.н., доцент.